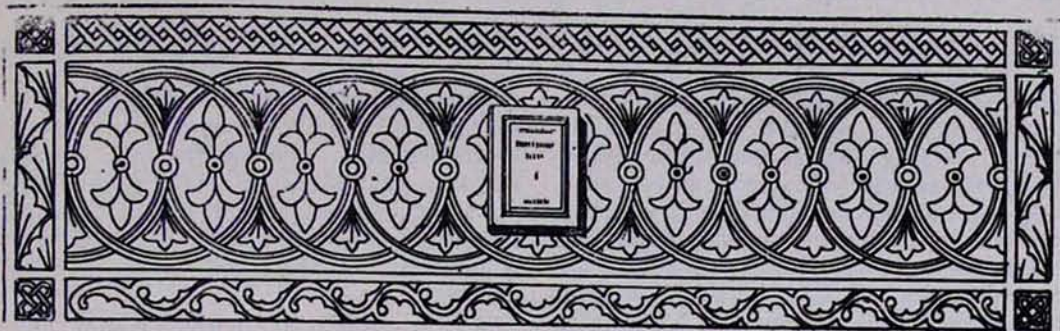

ԱԳԱԹԱՆԳԵՂՈՍԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅՈՑ*

ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐԻ

[Մարգարեների գուշակությունները Քրիստոսի աշխարհ գալստյան մասին, նրանց հայածանքը և կոտորումը]

343. Քանզի «բազում եղանակներով և բազում օրինակներով Աստված կանխավ խոսել է մեր հայրերի հետ մարգարեների միջոցով, իսկ այս օրերի վախճանին մեզ հետ խոսել է իր Որդու միջոցով, որին ամենայնի ծառանգ կարգեց, որի միջոցով հավիտենականությունն ստեղծեց, և որը նրա փառքի լույսն է, էության պատկերը և ամեն ինչ կրում է իր գործության խոսքով»⁷⁴:

344. Տեսնո՞ւմ ես, որ եղանակները, օրինակները և մարգարեները բազմաթիվ են, իսկ Աստված մի է, որը խոսեց իր Միածին որդու մասին: Ասաց մարգարեն Տիրոջ փոխարեն, թե «Ես եմ Աստվածը և չկա այլ ոք բացի ինձանից, որ կարողանար առաջվանից պատմել վերջին դեպքերի մասին, նախքան դրանց լինելը և թուրը միանգամայն կկատարվեն»⁷⁵, քանզի նա գիտեր խորհուրդը միակ իմաստուն Աստուծո, որը թաքնվել էր ժամանակներից և հայտնվեց մարգարեական գրքերի միջոցով:

345. Իսկ երբ եկավ ինքը՝ փրկիչը, Աստուծո Որդին, հայտնեց աշակերտներին, թե

«Երանի, ասում է, ձեր աչքերին՝ տեսածների և ձեր ականջներին՝ լսածների համար, քանզի բազում մարգարեներ, արդարներ և թագավորներ ցանկացան տեսնել ձեր տեսածները ու չտեսան և լսել ձեր լսածները ու չլսեցին»⁷⁶:

346. Տեսնո՞ւմ ես, թե [մարգարեների] ազդարարությունները նմանություններ էին Քրիստոսի ճշմարիտ կերպարանքի և ժամանակավոր նմանություններով ջանում էին հասնել մշտնջենավոր կերպարանքին: Այսպես էլ Մովսեսի գրած օրենքները մատնանշում ու փառեցնում էին հանդերձալը ամենայն մանրամասնությամբ:

347. Քանզի երբ Աստված տեսավ, որ մեղքը աշխարհում համատարած դարձավ ու նրանով մահը սկսեց թագավորել, մոռացության տալով սկզբում գրված կենսաբեր ավետիսը, և կլանել էր առհասարակ ամեն ինչ Ադամից մինչև Մովսես, որպես մոլեկան հրդեհի կրակ, որն ապականելու էր լեռներն ու դաշտերը, ապա այնուհետև ներքև արձակեց օրենքը սաստիկ հեղեղատի մեջ հանգցնելու համատարած [կրակը]: Սրա համար նա ասում է, թե «ամեն ոք, որ այս բանը կատարի, նրանով կապրի»⁷⁷, քանզի ինչպես ծառից ճաշակելու համար Ադամին մահվամբ սպառնաց, ուստի և մահն էլ թագավորեց: Այսպես ասաց նաև օրենքների մասին, թե «Ով որ այս

* Ծարունակված «Էջմիածին» ամսագրի 1978

թվականի № 7-ից:

⁷⁴ Եբր. Ա, 1-8:

⁷⁵ Ես. ԽԶ, 10:

⁷⁶ Դուկ. Ժ, 23-24:

⁷⁷ Գաղատ. Գ, 12:

քանը կատարի, նրանով կասարի»⁷⁸, որով և հանգավ մահը:

348. Քանզի հենց օրենքը, որը Քրիստոսի սուվերացիան է ու օրինակատարը՝ ռ.բ.ն.ացրեց մահը, նրանով հայտնի դարձավ մեղքերի ծովացյալ լինելը և հաշիվ կատարելով մահ սպառնաց ըստ յուրաքանչյուրի մեղքերի: Նա ամենքին տկարացրեց, դրեց անենքի ու դատապարտության տակ, որպեսզի երբ գա ամենափրկիչ Քրիստոսը և վերացնի անիծաբեր և մահածին մեղքերը, ազատվածներն ասեն՝ «Ընդունակալություն նրան, որ աղյախի մահվանից փրկեց մեզ»⁷⁹:

349. Վերջինս հայտնի է դարձնում, որ օրենքը մնաց մինչև Քրիստոս, ասելով, թե «օրենքը ավելացավ օրինազանցության պատճառով, մինչև գա այն սերունդը, որին խոստացված էր, հրեշտակներով հաստատված և միջնորդի ձեռքով»⁸⁰, քանզի «օրենքի տակ, ասում է, փակված մնացինք մաշելով հանդերձալից»⁸¹, որին ոչ միայն երկրածին ազգերը, այլև հրեշտակների անհրաժեշտ գորքերը ամենայն անգամ արարածներով հանդերձ սպասավորելու մնացին: Ըստ այնմ, թե «արարածների ակրկալությունը սպասում է Աստուծո Որդու հայտնությունը, քանզի արարածները ունայնության հնազանդվեցին, ոչ իրենց կամքով, այլ նրա համար, որը նրանց հնազանդեցրել էր այն հույսով, որ արարածները իրենց և ազատվելով ապականության ծառայությունից, Աստուծո Որդու փառքի ազատությանը հասնեն»⁸²:

350. Քանզի երբ Ադամը, որն ըստ Աստուծո պատկերի ստեղծվեց, ինչպես նաև նրա բոլոր զավակները, որոնք աստվածորդիներ կոչվեցին, իրենց կամքով արականությունը ժառանգեցին, նրանց հետ նաև բոլոր արարածները հնազանդվեցին ու ապականվեցին, ոչ իրենց կամքով, այլ Աստուծո առաջագույն սահմանյալ կամքի համաձայն նրանց ի Քրիստոս ազատ թողնելու համար: Քանզի նրանք, որ մի անգամ մարդու վայելքի ու փառքի համար ստեղծվեցին, ապականյալներ և անարգյալներ դարձան նրա բարկության պատճառով: Երկիրն անիծյալ և փշաքեր դարձավ, մեղեդատյալ և հրով այրված, հիմքից խախտ, անհաստատ դարձավ, քամիները ապականված էին ըստ տարբեր եղանակների, լուսավորները խավարամած և արյու-

նանշան, երկինքը տեղափոխ, հիշտ աղնախ, ինչպես նշված է գալիք դեպքերի մասին մարգարեական գրքերում: Նույնը մարգարեները իրենց ազգակիցներից կրեցին: Քանզի թեպետ պատվավորները Աստուծո էին առաքել, սակայն նրանց չընդունողները թշնամանեցին ու բարկոծեցին, ինչպես ասում է ամենատեղը, թե «Չեզ համար ես կոտորեցի մարգարեներին իմ քերական խոսքով»⁸³:

351. Նույնպես և հրեշտակները, որոնք պատգամավորներ էին, մարդկային ազգին [ուղարկված] իրենց չընդունողներից անարգված ու նեղված վերադարձան այնպես, ինչպես կարելի է հասկանալ, Դովտի մոտ եկած հրեշտակներին, քանզի եթե մեկ մեղավորի դարձը բոլոր հրեշտակներին արախություն է բերում, ապա որչափ նրանց ըմբոստությունը ամենքին տրամադրություն կպատճառի, քանի որ Աստուծո անունը հայնդված կլինի և սուրբ Հոգին տրամեցրած: Այլ թեպետ այսպիսով բոլոր արարածները նեղություն էին կրում և ունայնության ծառայում, սակայն ամենքը՝ հրեշտակները, մարգարեները և բոլոր արարածները սպասում էին առաջադրված ազատարար հույսին, քանզի մեկն ասել է՝ «Իմ պահպանության տեղը պիտի կանգնեմ, վե՛րի վրա պիտի բարձրանամ և պիտի հուսամ»⁸⁴, իսկ մյուսը, թե «ես Տիրոջը պիտի հուսամ և պիտի պահպանորեն իմ փրկիչ Աստուծո»⁸⁵: Մեկն էլ, թե «Բացի Սիրեցի Ըսրայելին ո՛վ փրկություն կուն»⁸⁶:

[Քրիստոսի աշխարհ գալուստը ուշանալու պատճառը: Աստուծո բնության անտեսանելիությունը և տարբեր կերպարանքներով նրա երևույթը արդարեւորին ու մարգարեներին մարդկային տկարության պատճառով]:

352. Իսկ ինչո՞ւ արդյոք Միածինը երկարաձգում էր արարածներին նեղություններ հասցնելը, եթե ոչ այն քանի համար, որ նախապես զգուշացնի և իրեն ընտելացնի, որպեսզի երբ հանկարծակի երևա, անձանթ, անընդունելի չլինի, այլ իբրև նրան տեսածներ ու ապաստավորներ որպես ծանոթ ընդունեն: Քանզի արդեն այդքան ծանանակ է, որ իր արարածներին գալով [երևաց] ու անընդունելի եղավ, ապա որչափ ևս անընդունելի պիտի լիներ, եթե հայտնվեր այնպիսիների, որոնք չէին ազդարարված և տեղեկացված: Այլ կանխավ

⁷⁸ Գաղատ. Գ, 12:

⁷⁹ Հմմտ. Բ, Կորնթ. Ա, 10:

⁸⁰ Գաղատ. Գ, 19:

⁸¹ Գաղատ. Գ, 23:

⁸² Հռոմ. Ը, 19—21:

⁸³ Ով. 2, 5:

⁸⁴ Ամբակ. Բ, 1:

⁸⁵ Միք. Է, 7:

⁸⁶ Սաղմ. ԺԳ, 7:

հայտնեց խորհուրդը ամեն ազգերին և հավիտյան եկողներին:

353. Ինչպես Աստուծո զատկամամորեն-րից մեկը ասում է, թե «ի՞նչ տրվեց այս շնորհքը՝ ավետարանելու հեթանոսներին Բրիստոսի անքննելի մեծությունը և ամեն-քին լուսավորել, թե ի՞նչ է այն խորհրդի տնօրինությունը, որը բոլորից հավիտյան ծածկված էր Աստուծո մոտ, որն ամեն ինչ ստեղծել է: Որպեսզի նա հիմա երկնքի⁸⁷ վրա գտնվող իշխանություններին և պետու-թյուններին եկեղեցու միջոցով հայտնի Աստուծո բազմապատիկ իմաստությունը, ըստ իր հավիտենական ծրագրի, որը նա իրագործեց մեր Տեր Հիսուս Բրիստոսի միջոցով»⁸⁸: Նույնի մասին խոսելիս նա հայտնում է, թե «երբ ժամանակը լրացավ»⁸⁹:

354. Բայց ո՞վ մարդկանցից կարող էր աստավծության մասին այսպիսի վարդապետություն ճանաչել և խոսել: Բայց նա ինքը այսպես կամեցավ, որպեսզի իր անձը ծանոթ դարձնի և ճանաչեն նրան ու ապրեն: Սակայն մենք արարածներս չենք կարող պատմել Արարչի մասին, մենք, որ քնեղված ենք այս պատկերի տիպին, ըստ ստեղծողի ստեղծածին: Բայց ինչքան որ մեր տկարությունը կարող էր ծուծկալել, ինքը կամեցավ մեզ պատմել, քանզի ոչ ոք չգիտի Աստծուն բացի Աստուծո Հոգուց և Որդուց, որը եկավ ու պատմեց, հայտնեց ու ցույց տվեց, թե «ով որ ինձ է տեսել, իմ Հորն է տեսել»⁹⁰:

355. Բայց Աստված կենդանի հոգի է, կիզող հուր, անչափելի և անփոփոխ, անպատում փառք, անբավ գորություն, անըման, զարմանալի գեղեցկություն, անհասանելի մտքերի ու խոհերի համար, լեզվով անբացատրելի, մտքով չամփոփվող, դուրս է ամեն տեսակ խոսքերից, ոչ աչքով է տեսանելի, ոչ ականջով լսելի, ոչ էլ սրտի հույսը կարող է նրան հասնել: Երկինքն ամբողջովին, աշխարհն ամենայն և տիեզերքը ամբողջովին բավական չեն ընդգրկելու նրան: Նրա խոսքը վերև բարձրա-նալով կրում է ամեն ինչ: Նրա հրամանի օրոքությամբ [տիեզերքը] կախված է մնում անուց օդի վրա թռչող թևերի և կարծես թռչում է: Ինքն ամեն ինչ պարփակում է, ամեն ինչի մեջ է, ամեն ինչի վրա է, ամեն ինչից դուրս է, ամեն ինչ նրանով է, ամեն

ինչ նրանով է և ամեն ինչ նրա փառքի համար է:

356. Նա բազում ճշանդերով ու հրաշք-ներով տարբեր ժամանակներում խոսեց մեր հայրերի հետ մարգարեների միջոցով անպատում տեսիլքներով, անմահ կերպարանափոխումներով, զարմանալի ձայնով, գովելի գեղեցկությամբ, աստվածային կերպարաններով, երբեմն լուսեղեն մա-նություններ, մարդկային կերպարաններով, երբեմն որպես բոլորքված հուր, մարդու կերպարանով: Բազում արդարների երևաց ըստ նրանց տեսնելու կարողության և ըստ նրանց լսելու համբերության խոսեց նրանց հետ: Քանզի մարդն անկարող է, տեսնել Աստծուն իր էության մեջ, ինչպես մոմը չի դիմանա կրակին և լեռները չեն կարող տեսնել նրան, քանզի եթե նայեն նրան, կհալվեն:

357. Բայց երբ իր ինքնական ցանկու-թյամբ և բարերարությամբ ինքնիրեն ցույց տվեց, երևաց մարդու կերպարանով, երբեմն որպես լույս, երբեմն հուր և երբեմն հողմ, ինչպես և ամպի, մեզի ու մրրկի մեջ:

358. Իսկ եթե ասենք, թե նա հուր է, ապա ասում ենք այն, ինչ տեսնում ենք. եթե ասում ենք լույս է՝ նրա մանության գաղափարը մեր բնությունից ենք առնում, աներևույթին ցույց ենք տալիս որպես երե-վացող մեր անկարողության պատճառով: Բայց նա մեր փոքրիկության համեմատ երևաց, որպեսզի նյութական արարածները չայլվեն նրա փառքի ահից: Նրա անունը ոչ ոք գիտի, քանզի դեռ ոչ ոք չկար այն-տեղ, բացի նրանից, որ նրան այնտեղ և այստեղ անուն տար:

359. Եվ իր երևալովը արդարների՝ իր ահավորությունը իրեն էր քաշել և երևացել էր մարդատեսիլ, հրեշտակաման և հաս-կանալի ըստ աչքերի կարողության: Ոչ արարածները կարող են քննել Արարչին և ոչ էլ խմորը գիտի իրեն պատրաստողին:

360. Բայց Արարիչը գթում է իր արա-րածներին, քանզի Աստված ամենայն արարածներին ստեղծեց և զարդարեց գովե-լի գեղեցկությամբ և վայելույ փառքով: Հո-ղից ստեղծեց հողեղեն մարմինները և լույ-սից՝ հրեշտակներին, վայելույ լույսով ծած-կեց ու զարդարեց փառքի աթոռը, ուր բարձրանում են հրեշտակների օրհնություն-ները, սերովքների ձայները, զվարթունե-րի փառավորությունները, բանականների բազմությունը, սրբերի գնդերը, գովերգող-ների դասերը, երկնավորների օրհնություն-ները, արդարների աղոթքները, սրբերի պաշտամունքը, սերովքներն ու քերովք-ները և միաբանական լույսի գորքերը:

⁸⁷ Ռ. Թոմսոնը թարգմանել է «երկրի վրա» (էջ 70), սակայն Աստվածաշնչում ևս կա «երկինս»:

⁸⁸ Եփես. 4, 8—12:

⁸⁹ Գաղատ. 4, 4:

⁹⁰ Թովթ. 1, 9:

[Ուղղափառ հավատի դավանությունը ամենատարբեր Երրորդության և մեկ աստվածության մասին]

361. Հիշելով այս վկայությունը ձեր լսելիքներին կարգով մատուցեցինք ճշմարիտ սուրբ հավաստ, որը հայտ հանդիման մեզ ուսուցանել են սուրբ Գրքերը, սուրբ Հոգու միջոցով: Աստվածության մշտնջենավոր արքայության մասին, որը խորհրդով հայտնվեց մեր արդար հայրերին, հաղորդվեց մեզ Որդու և սուրբ Հոգու միջոցով, ավետվեց սուրբ մարգարեների և առաքյալների եղովից ու տրվեց մեզ հավատի հաստատությունը:

362. Քանզի հավատով մենք հաստատում ենք Աստված Հայրը, ամենայնի տերն ու արարիչը, միածին Որդին, որը Հորից է, Հոր կողքին, Հոր հետ և սուրբ Հոգին, որը նույն էությունից է և նրանով է ստեղծել ամենայն արարածներին, որը մեկ տերություն է, մեկ զորություն, մեկ իշխանություն, մեկ մեծություն, մեկ գիտություն, մեկ խորհուրդ, մեկ պետություն, մեկ անսկիզբ զորություն, երեք կատարյալ անձինք, բայց մեկ կատարյալ կամք, Երրորդության անպատում անբնկելի միությունը: Մի իսկություն, մի էություն և մի աստվածություն, Հայր և Որդի և սուրբ Հոգի, երեք անձինք, բայց մի Աստվածային զորություն՝ Հայրն ինքնիրենից, Որդին Հորից, Հոգին նրանցից ու նրանց մեջ: Իսկությամբ, էությամբ, Աստվածությամբ նրանք առհասարակ հարթ հավասար են խորությամբ, բարձրությամբ, լայնությամբ, երկայնությամբ, բնությամբ մեկ միություն են, Երրորդության մեկ պսակ և երկինքն ու երկիրը յի են նրա փառքով:

363. Ինչպես մարգարեի որդի Սողոմոն արքան ասում է իր հոգեկիր աղոթքների մեջ, թե «երկինքն ու երկիրը քեզ բախկան չեն»⁹¹, իսկ մարգարեն ասում է Տիրոջ կողմից, թե «երկինքն իմ աթոռն է և երկիրը իմ ոտքերի պատվանդանը, ինչպիսի» տուն եք շինելու ինձ համար կամ ի՞նչ բնակության տեղ եք պատրաստելու ինձ, չէ՞ որ իմ ձեռքն է այս ամենը ստեղծել. ես ո՞ւմ հանգիստ ու դադար տամ, եթե ոչ հեգերին, խոնարհներին և այնպիսիներին, որոնք դողում են իմ խոսքերից»⁹² և «կլինեն նրանց Աստվածը ու նրանք իմ ժողովուրդը կլինեն»⁹³: Իսկ նա, որին երկինքն ու երկիրը բախկան չեն [պարփակելու],

ինչպե՞ս մարդու սիրտը պիտի նրան բնագրկի, միթե մարդն ստավել մեծ է, քան երկինքն ու երկիրը: Սակայն Աստվածությունը ինչ կամենում է, լինում է, ինչ կամեցավ՝ ստեղծեց, ինչ կամեցավ՝ եղավ, ինչ կամենում է՝ զանց չի առնում, այսուհանդերձ [մարդանալով] նա ամփոփվեց, փորացավ և եղավ, ինչ որ կամեցավ:

[Միածին աշխարհ գալուստը և նրա մարդեղությունը սուրբ կույս Մարիամից]

364. Արդ, Աստված իր Որդուն առաքեց աշխարհ, որը եկավ ու ծնվեց կնոջից և մարդկային մարմնով ամփոփվեց, իր մարմնով բոլոր մարմինները կենդանացրեց: Նրանով աշխարհի Արարիչը կարողացավ նորոգել արդարներին, փրկել նրանց մեղացածին ծնունդներից, հրեշտակակերպ դարձրեց ու աստվածորդիներ կոչեց, մահկանացուներին անմահացնելով անմահ հոգիով ու պատվելով աստվածային փառքով: Նրանք վաշելույ լույսով զարդարված են և կանցնեն երկրավորությունից երկնավորության, մահկանացուից՝ անմահ կյանքի, անանցանելի լույսով ու կերպարանքի անապական գեղեցկությամբ կպարուրվեն:

365. Որչափ անպատում է Աստվածությունը, որի կամքը ամենայն բարիքների աղբյուր է և տերն է ամեն գործերի: Նրա բերանի խոսքով հաստատվեցին բոլոր արարածները. նրանից լույս առան բոլոր լուսավորները և նրա զորության մեջ հաստատված են բոլոր արարածները, երկնքի վերնահարկերը և ամբողջ աշխարհը իր մեջ եղածներով: «Նրա բերանի հոգիով հաստատվեցին նրանց բոլոր զորությունները»⁹⁴: Երկնավոր պաշտոնյաները և սրբերի լուսեղեն բանակները նրա հույսով մնում են կախված և կարոտ են նրա ողորմություններից: Նրա մի ակնարկելով բոլոր արարածների պետքերը պատրաստվում են, ամենքը նրա զորության մեջ են ապրում և «ամենքի աչքերը նրան են հույս դնում»⁹⁵:

366. Նա է Արարիչը, ստեղծողը և ամենայնի առաջնորդը իր իսկական բնությամբ: Անբաղ զորությունը, որ նրանից է տարածված, շրջապատում է ամեն ինչ: Նրանից են բխում կենսարար զորությունները, որոնք բոլոր արարածներին են անցնում՝ երկնավորներին և երկրավորներին, օդի և հողմի մեջ, հրո և ջրի մեջ, լույսի ու խավարի մեջ, անդունդների և բարձունքների մեջ: Նա երևում է իր աներևույթ զորությունների հետ իր թափանցիկ լույսով:

⁹¹ Գ. Թագ. Ը, 27:

⁹² Ես. 42, 1—3:

⁹³ Զաք. Ը, 8, Երեմ., Է, 23, ԺԱ, 4, ԻԿ, 7, Լ, 22, ԼԱ, 1, ԼԲ, 38:

⁹⁴ Սաղմ. ԼԲ, 6:

⁹⁵ Սաղմ. ԾԽԴ, 15:

Նրա հոգու գործությունը անբավ է, ամեն տեղ սփռված, ամեն տեղ տարածված և ճառագայթները ելնում են գործությամբ, անընթացի բնությամբ: Նա չի գնում վերին բարձունքների չափ, ոչ էլ իջնում ստորին անդունդները, չի գնում ձախ կամ աջ, ոչ դիմաց, ոչ թիկունք: Վեց գործությամբ ճառագայթներ [կան], վեց հազարամյա դարեր, իսկ յոթներորդ դարը արդարների հանգիստն է:

367. Ինչպես ենք Աստծուն մեզ նման հայտարարում, երբ մենք [կանգնված ենք] հողից շաղված հողակապ անդամներից: Յուրաքանչյուր անդամ իր գործն է կատարում իր մեջ և ձեռնհաս չէ իր ընկերոջ գործին: Ոչ աչքը լսում է, ոչ ականջը տեսնում, ոչ լեզուն հոտոտում, ոչ ձեռքը գնում և ոչ ոտքն աղաղակում: Բերանը խորտիկների համար է, հոտոտելիքը՝ հոտերի, քիմքը՝ ճաշակելու. ամեն մեկը կապված է իր բնությամբ:

368. Բայց ինքն իր կամքով իր ամենակեցույց գալուստը պատրաստեց և կատարեց Հոր կամքը: Սուրբ Որդի Աստվածը առաքելեց Աստծու կողմից, կույսից մարմին առավ [որպես] կատարյալ մարդ՝ կատարյալ Աստվածությամբ: Հայտնի դարձրեց Աստվածության գործությունը և ցույց տվեց մարմնի տկարությունը: Մարմնով ծառայակից եղավ մարդկության և մեղքերից ազատեց մարդկանց մարմինները: Նա իջավ դժոխք և այնտեղից դուրս հանեց դժոխքում արգելվածներին: Մարմնով հալածվեց, հալածեց սատանային և կապեց մեղքերը:

369. Նրանց, որոնք հավատացին մարմնին, ծանոթացրեց իր Աստվածությունը, իսկ որոնք գայթակղվեցին մարմնից, որացան նրա բնությունը: Քանզի նա միացել էր մարմնին բնությամբ և խառնել էր մարմնը իր Աստվածությանը: Ովքեր նրան հավատացին, վայելելու են անպատում բարիքները, իսկ ովքեր այս հավատից վրիպեցին, նրանք անկոխ և ծածուկ ճամփաներով գնացին, զարտուղի ընկան և իրենց անձերին անհուսալի ուղիներ խրամատեցին ու շատերին ճշմարիտ հավատից շեղեցին: Երբ կարծում էին, թե ինչ-որ բան գտել են, ոչինչ չգտան, ինչպես և գրված է՝ «գնացին ոչնչի ետևից ու ոչինչ չգտան»⁹⁶: Քանզի գտնելու համար փնտրելը աշխատություն է, իսկ աշխատանքն առանց [որևէ բան] գտնելու կոռապշտության է հասցնում սուտ վարդապետությանը⁹⁷:

370. Քանզի այնտեղից՝ վերևից բոլոր մարգարեների միջոցով հետո գալիքներին

ապագա անցքերը ծանոթացրեց: Եվ նախորդ օրինակներով ու ինչպե՞ս բազում անգամ վարդապետել է մերթ սարսափելի սպառնալիքներով, հիշեցնելով նախկին վրեժխնդրությունը, որպեսզի անհավատներին զարհուրեցնի և [ճշմարիտ] ուղղության մղի, ինչպես եգիպտացիների տեսակ-տեսակ պատիժները և նրանցից դառնագույն հատուցմամբ վրեժ խնդրելը: Կամ հիշում է անապատում անհավատության մեջ ընկածներին և բոլոր նրանց, ովքեր փորձել էին Աստուծո բարկությունը:

371. Նույն ձևով Սողոմոնացոց և Գոմերացոց երկիրը նա Քրիստոսի օրինակ դարձրեց, որ չլինի թե նրանցից մի քանիսի չհավատալու պատճառով նրանք ավելի դժնակ ձևով տուժեն: Մերթ հիշեցնում է բազմապիսի սքանչելի հրաշքները և արդարների հատուցումը Աստվածային պարգևներով: Նա միաժամանակ հիշեցնում է արարածների հաստատության կարգը, բազում անգամ ասելով՝ «երկիրը բարձրացրեցի և երկիրը հաստատեցի»⁹⁸ և «Ծովը սահմաններով փակեցի»⁹⁹, որպեսզի այս ամենով նա կարողանա ուժեղացնել իր խոդների հավատը խոստացվածների հանդեպ:

[Նահապետների ու մարգարեների գուշակության կատարումը Քրիստոսի գալուստով]

372. Ապա երբ եկավ ամենքի փրկիչը, կատարեց այն, որ մի ժամանակ խոստացված էր իր մասին: Եվ վկայությամբ մենք կարող ենք ճշգրտել Որդու գալուստը Աստվածության մարմնածին ծննդյան և աստվածախառն մարմնի մասին հոգեխառն խոսքերի վերաբերյալ մարգարեների գուշակություններով, ինչպես և Աստված առաջվանից ցույց էր տվել իր Որդու գալուստը իր արժանավոր մարգարեների ձայներով:

373. Քանզի «Աստված առաքեց Իր Որդուն, որը եկավ-ծնվեց կնոջից և մտավ օրենքների տակ, որպեսզի նրանց, ովքեր օրենքների տակ են, փրկագնի, և մենք որդեգրություն ստանանք»¹⁰⁰: Այս ձևով Հովհաննես կարապետը ասում է՝ «Ապաշխարեցեք, քանզի երկնքի արքայությունը մոտ է»¹⁰¹: Այս ևս հավիտենության Տերը համարում է արքայության մասին առակ ա-

⁹⁶ Մատթ. 23, 8:

⁹⁷ Ես. 30, 24:

⁹⁸ Ես. 30, 24:

⁹⁹ Յովք. 1, 8:

¹⁰⁰ Գաղատ. 4, 4-8:

¹⁰¹ Մատթ. 9, 2:

սելով, թե՛ «Ժամանակը կատարյալ է և հասել է Աստուծո արքայությունը»¹⁰²:

374. Արդ, եկալ Աստուծո սրանչեկի խորհրդակից Որդին, որպեսզի կատարած լինի երկար դարեր առաջ նախակարգված խորհուրդը, ինչպես մարգարեն է ասում, թե՛ «Հաստատեց իր ծառաների խոսքը և արդարադրեց իր հրեշտակների խորհուրդները»¹⁰³: Նրան ճանապարհ է պատրաստում նաև հրեշտակը, որը կույսին ողջույն է տալիս, որպեսզի կատարվի մարգարեությունը, թե՛ «կույսը հղանալու է և ծնվելու է որդի և նրա անունը լինելու է Էմմանուել»¹⁰⁴ և ասում է՝ «ուրախ եղիք, բերկրալի, Տերը քեզ հետ է»¹⁰⁵:

375. Ապա ցույց է տալիս, թե ինչ ձևով Տերը նրա հետ է լինելու, ասում է՝ «սուրբ Հոգին գալու է քեզ վրա և Բարձրյալի գործությունը քեզ հովանի է լինելու, քանզի նա, որ ծնվելու է, սուրբ է և կոչվելու է Բարձրյալի Որդի»¹⁰⁶: Ապա նայելով մարգարեություններին ասում է, թե՛ «Տեր Աստված նրան տալու է իր հոր Դավթի աթոռը և թագավորելու է Հակոբի տան վրա հավիտյան, և նրա թագավորությունը վախճան»¹⁰⁷ չի ունենա, Նրա մասին Հակոբ հայրապետը Հոգիով լցված նույնպես ասաց, և Հուդային փառալուր ճանաչելով մարգարեության մեջ ասաց՝ «Հուդային իշխան չի պակասի և ոչ էլ պետ երանքի (մեջքի) համար, մինչև որ գա նա, որին պատկանում է թագավորությունը, քանզի նա է հերթանոսների հույսը»¹⁰⁸:

376. Ահա տեսնում ենք մարգարեությունը լրիվ իրականացած, կատարված, ահա տեսնում ենք ամենայն հերթանոսներին կամա թե ակամա նրան ծառայելիս: Ասում է՝ «Իր գրաստը որբատունիկին է կապելու և իր իշու ձագը որբատունիկի ծունկին»¹⁰⁹, այսինքն դա նրա խոնարհությամբ գալն է այգու մշակների մոտ, որոնք չկամեցան այգու տիրոջը: Նա շարշարվեց իր կամքով, համբերեց: Այն իր ժամանակին պիտի պատմենք. նրա ծննդյան մասին դեռ խոսքեր կան ասելու, մարգարեների զգուշացումը, առաքյալների բարոզը, վկաների վկայությունը:

[Քրիստոսի մարդկության նկատմամբ ողղափառ հավատի դավանությունը]

377. Նա ինքն իր էության մեջ է, որպես և իսկապես Է-ն, սակայն երբ կամեցավ, մարդկային կերպարանք առավ, մարմին հագավ և իջավ մեր նմանությանը: Նա, որ անթուլանդակելի էր և անհասանելի իր Աստվածության ամբողջ լիության մեջ, մեր պատճառով իջավ չափավոր ձևերի մեջ, ամփոփվեց մարմնի մեջ: Ընդարձակությամբ բովանդակվեց մարմնի մեջ, եղավ ճշմարիտ մարդ, իջավ անարգության, որպեսզի մեզ բարձրացնի: Սակայն իր Աստվածությամբ երկներում է և երկրի վրա, Հոր մոտ է և Հոր հետ: Բոլոր արարածները նրա հրամանով են շարժվում, յուրաքանչյուրն ըստ կարգադրության և դասավորման:

378. Սակայն թեպետ մեզ համար իջավ անարգության, այսուհանդերձ մնում էր իր բնության մեջ, ինչպես ինքն է ասում, թե՛ «նույնն եմ և չեմ փոխվել»¹¹⁰, քանզի թեպետ առավ մարդկային կերպարանք և մարմինը, սակայն խառնեց-միացրեց-ընկրդմեց մարմինը իր Աստվածության մեջ: Դարձյալ ասում է՝ «առ է Աստված, մեր Աստվածը հավիտյանս հավիտենից»¹¹¹: Եվ դարձյալ ասում է՝ «դու նույնն ես և քո տալիները չեն անցնի»¹¹²: Այսպիսի ձայն հասավ նաև մարգարեներից մեծագույն Մովսեսին, թե՛ «Ես եմ, որ սկզբից կայի, ապա պետ պիտի ասես, թե նա՛ Աստվածը, որ սկզբից կար, ինձ առաքեց ձեզ»¹¹³: Հովհաննեսը նույնպես ասում է իր թղթում, թե՛ «Նա կար սկզբից, նրա մասին լսել էինք, նրան ականատես իսկ եղանք, նրան նայեցինք, մեր ձեռքերը շոշափեցին կյանքի խոսքը և կյանքը հայտնվեց և տեսանք ու վկայեցինք»¹¹⁴, քանզի նա ինքը ճշմարիտ Աստվածն է և հավիտենական կյանքը:

379. Անթրոպոլոգիկ մարմին առավ, շոշափվեց և ճանաչվեց մարմնով և մարմնի բոլոր հանգամանքներով հանձն առավ իր կամքով, խոնարհությամբ համբերեց անձանորթների մեջ լինելով: Ոչ որևէ մեկի բռնադատությամբ, այլ իր սեփական և ինքնիշխան կամքով կրեց այն, ինչպես ինքն է ասում՝ «Իշխանություն ունեմ իմ անձը պնդելու իմ կամքով, որպեսզի դարձյալ ստնեմ այն»¹¹⁵:

¹⁰² Մաթ. Ա, 15:

¹⁰³ Ես. ԽԳ, 26:

¹⁰⁴ Ես. Է, 14, Մատթ. Ա, 23:

¹⁰⁵ Դուկ. Ա, 28:

¹⁰⁶ Դուկ. Ա, 35:

¹⁰⁷ Դուկ. Ա, 32—33:

¹⁰⁸ Ծննդ. ԽԹ, 10:

¹⁰⁹ Ծննդ. ԽԹ, 11:

¹¹⁰ Մաթթ. Գ, 16:

¹¹¹ Սաղմ. ԽԷ, 15:

¹¹² Սաղմ. ԾԱ, 28:

¹¹³ Երբ Գ, 14:

¹¹⁴ Յովհ. Առ. Ա, 1—2:

¹¹⁵ Յովհ. Ժ, 18:

380. Ինքը ծնվեց կույսից, իր կամքով կատարեց իր առաքիչի կամքը, ասում է՝ «Ես եկա կատարելու իմ հոր կամքը»¹¹⁶, որպեսզի նա ցույց տա միակ անբախտելի, անբաժանելի ինքնության միությունը: Հոր կամքով մտավ կույսի արգանդը և չգարշեց, վասնզի ինքն է ամեն ինչ սրբացնողը: Իր կամքով խանձարորի մեջ փաթաթվեց և անասունների մտորը դրվեց, քանզի ինքն է տերն ու արարիչը ամեն մեծությունների և բաշխիչը ամեն բարիքների:

381. Հինավուրցը մեզ համար մանկացավ, առավ մեր մարդկային տկարության մարմնի կերպարանը, որպեսզի մեզ տանի իր անմահությանը: Սակայն թեպետև մարմին հագնվեց և իջավ մեր մահանությանը, այսուհանդերձ մնում էր իր Աստվածային հայրենի բնության փառքում, ինչպես և էր իսկապես և է և կա հավիտյան իր հոր մոտ բարձունքներում, իր բնության մեջ, մեր մարմնով որ հագավ փառավորվելով հանապազօր հոգեղեն ու հրեղեն հրեշտակների կողմից:

382. Նա եկավ-դարձավ մարդ, որպեսզի մեր մարմնավորներն կարողանանք տեսնել: Սակայն Աստծուն իր էությանը չի տեսել ոչ ոք, ո՛չ հրեշտակները, ո՛չ հրեշտակապետերը, ո՛չ սերովքները, ո՛չ քերովքները և ո՛չ էլ երկնավոր զվարթունքների բյուրավոր բանակը: Բայց Որդին մարմնով ծածկված կատարելամիտ իմաստուններին ցույց տվեց և հայտնեց ինքն իրեն, որպեսզի հագնեման իր լույսի սքանչելիությանը, թե՛ «ով ինձ տեսավ, տեսավ իմ հորը»¹¹⁷: Նա գալով խոստացածը կատարեց սուրբ կույսից: Առաջին ծնունդը եղել էր Հորից նախքան անսահման ժամանակները, մի մշտնջենական և հավիտենական ծնունդ, մշտնջենական և հավիտենական Հորից, նախքան ամեն ինչ:

383. Միայն այսչափ գիտենք մենք տկար արարածներն նրա մասին, քանզի նա և ճշմարիտ հայրը մեկ են, ինչպես ամեն մի հայրություն կոչվում է երկնավոր և երկրավոր [արարածների] կողմից: Միայն մեկ Տեր՝ երեքանձնական գորություն, երեք անձիք՝ մեկ գորություն, մեկ գիտության միություն, մեկ գորություն՝ միասնական փառքով, միայն մեկ լուսավորությանը, միայն մեկ իսկությանը, քանզի ոչ ոք կարող է քննել, թե որպես կամ ինչու նա եղավ:

384. Հավատացեք Երրորդությանը, ընդունեցեք միությունը անշրունք լուսությանը և լուռ հավատով: Բայց մենք հողապատյան

արարածներն ինչպես կարող ենք քննել անիմանալին, անքննելին և կամ ճանաչել բարձրյալին: Մենք, որ սկիզբ ենք ունեցել, ինչպես կարող ենք քննել անսկզբին, անհասանելիին:

385. Այս է ճշմարիտ հավատը: Նա խոնարհվեց, խառնեց Աստվածայինը մարդկայինին և անմահը մահկանացուն, որպեսզի բոլոր մարդկանց անբախտելիորեն [կապի] իր Աստվածային անմահությանը: Երբ միածին Աստվածորդին, հոր հզորակիցը, մարմնով հոր մոտ՝ աջ կողմը մտավ, մեզ խառնեց իր Աստվածությանը: Նրա ծեղրով [հայրը] հաստատեց երկրի հիմքերը և պարզեց երկնքի տարածությունը: Նրա մասին մարգարեն ասում է. «Տերը երևան հանեց իր աչքը և իր բազուկը բոլոր հեթանոսներին, և երկրի բոլոր ծայրերը տեսան մեր Աստուծո փրկությունը»¹¹⁸:

386. Հոր աչքը ինքն իսկ է և բազուկը՝ միածին Քրիստոսը: Նրանով լուսավորվեցին բոլոր արարածները, «սկզբից էր Խոսքը, Խոսքը Աստուծո մոտ էր, Աստված էր Խոսքը և ամեն ինչ նրանով եղավ»¹¹⁹: Նրանով հաստատվեց ամեն ինչ, որ երկնքում և երկրում է: Անհրաժեշտ էր, որ օրհնվեն նրանով, որի [կողմից] ստեղծվել են, հաստատվել, և նրանով լուսավորվեն, քանզի Աստված կամեցավ, որ արարածներն ապրեն և չկորչեն:

[Սուրբ Հոգու առաքումը կույս Մարիամին]

387. Արդ, Աստված առաքեց սուրբ Հոգին կույս Մարիամին և Աստվածորդին մարմին առավ կույսից, որով վերացրեց չարը, նույն մարմնով մեղքերի հատուցումը տվեց աստվածախառն մարմնով, բարձրախառն խոնարհությանը աներևոյթը միացրեց տեսանելիին: Հրեշտակների ավետումը հովիվներին՝ աստվածեղեն փառքը էր գուշակում: Մուրը և խանձարուրը ցույց էին տալիս մարմնի խոնարհ աղքատությունը, առաջնորդ աստղերը, մոգերի ընծաները ի հայտ էին բերում ամենատիրոջ տերությունը: Երկրավոր [նշաններով] պետք է ճանաչենք մարմինը, իսկ երկնավորներով՝ ճանաչենք Աստվածությունը:

388. Արդ, տես ինչ է պատմում մեզ մարգարեական հոգու շնորհը Միքիայի մեջ, թե՛ «Եվ դու հեղեղեմես, ասում է, որ ոչ ցածր աստիճանի ես հասել, քեզանից ծագելու է ինձ պետ և իշխան Իսրայելի տանը և նրա ելքը աշխարհի օրերի սկզբ»

¹¹⁶ Յովհ. 2, 38:

¹¹⁷ Յովհ. Ժ, 9:

¹¹⁸ Սաղմ. ԴԷ, 1—8:

¹¹⁹ Յովհ. Ա, 1—2:

քից է»¹²⁰։ «Ակզբից», այսինքն աստվածությունն է ցույց տալիս, «Բերդեհներ» մարմինն է նշանակում, հրեշտակապետն ասում է՝ «Կծմկի և նրա անունը կդնեն Հիսուս»¹²¹ և սաղմոսերգուն երգեց՝ «նրա անունը արևից առաջ է»¹²²։ Մեկը մարմնաձին ծնունդըն է պատմում և մյուսը ցույց է տալիս աստվածությունը, որը ծնված է Հորից նախքան արուսյակը (արեգակը)։

389. Մենք այս ճշմարիտ հավատն ունենք սուրբ Գրքերի և եկեղեցու օրենքների մասին [որպես] կյանքի առաջնորդ Աստուծո մոտ գնալու, ընդունելով սուրբ Գրքերի հավատի վարդապետությունը։ Մի խոտորվեք իմաստության կարգից ո՛չ աջ և ո՛չ ձախ, քանզի սրանք այնպիսի սերներ չեն, որոնք ամուլ են ու փտած, ազագուն ու չորացած։ Բույսերը, որոնք սերմանում են լսող սրտերի անդաստանում աստվածեղեն գրքերից, հոգեպատում մատուցանեցին [են վերցված]։ Եթե որևէ մեկը դեռ նույնիսկ սերմանի [վերոհիշյալների] նման սերմեր իր լսողների լսողության մեջ, աղպիսին նշույթալ լինի, եթե նույնիսկ հրեշտակ է երկնքից, հողակեր օձի նման անհիշյալ լինի, քանի որ սուտ և պատիժ խոսքերով կամենում է Աստուծո պատվիրանը փոխել։

390. Բայց մենք այսպիսի պատրանք չենք մատուցում ձեզ և այս քանը վկայում ենք Աստուծո առջև, քանզի միայն նա գիտի սրտի խորհուրդները, ամեն ծածուկ բան նրան հայտնի է և ամեն ժամ նրա առջև ենք։ Այժմ նրա առջև խոսում ենք նրա պատգամները, որոնք քաջարուս են, բովանդակալի, պողպատի, արդյունառու, շահեկան, վաշտող, շտեմարանալի, որոնք կարող են ձեզ պարարել այստեղ մարմնավոր պտուղով և այնտեղ արքայության մեջ ձեզ վաշտել կտան անանցանելի և երկնավոր արքայությունը։ Փառք նրան՝ ամենատիրոջը, որ մեր կյանքի համար մարդացավ և մարդակերպ շրջեց, մեզ նման կերավ ու խմեց, տանջվեց, չարչարվեց, խաչվեց, գամվեց, սպանվեց, թաղվեց, կենդանացավ, հարություն առավ, վերացավ և ելավ-նստեց իր ծնող Աստուծո աջ կողմը և Հայրը կենդանացրեց բոլոր նրանց, որ հավատացին նրան։

[Հիսուս Քրիստոսի ծնունդը սուրբ կույսից և նրա հավիտենական թագավորությունը]

391. Բայց մենք դեռ պետք է պատմենք Աստվածորդու ծնունդը կույսից, թե ինչ-

պես եղավ, մեկ առ մեկ կպատմենք։ Քանզի ոչ թե կույսից ծնունդ առնելուց հետո գոյացության սկիզբն ասավ անսկիզբ Խոսքը, այլ նա ամեն ինչից առաջ հավիտյան ծնվել էր Հորից, իսկ այժմ մեզ համար իշավ և մարմնով ծնվեց կույսից և Հորից նրա ծննդյան մասին միայն ինքը գիտի։ Իսկ երկրորդ ծնունդը նրա շնորհիվ տեղի ունեցավ մարդկանց մեջ, որպեսզի ապրեցնի մարդկանց, երկիրը փրկի սուսից՝ անեծքից և իր օրհնաբեր քաղերով գա ու նորոգի նրան, քանզի նա տեսավ, որ մարդիկ կորստյան են մատնված, և հավաքեց ցրվածներին ու գտավ կորածներին։

392. Այնուհետև շնորհագրուտ կույսը անայր, անապական արգանդում սուրբ Հոգուց հղացավ Աստուծո որդուն [մեր մոքերին] անմատչելի ձևով։ Եվ ըստ ծրննդականների օրենքի նա իր անդրանիկը ծնավ Դավթի քաղաքում՝ Բերդեհներում, իստարելու համար մարգարեական խոսքը, թե՛ «դու Բերդեհներ Եփրատա տուն թեև սակավալոր ես Հուդայի հազարավորների մեջ, քեզանից ինձ կելնի պետ և իշխան ու նրա ելքը աշխարհի սկզբնական հավիտյան օրերից է»¹²³։

393. Տեսնո՛ւմ ես նախագուշակված դեպքերը։ Տեսնո՛ւմ ես հրեշտակների ավտոսը հովիվների օթևանում, թե՛ «Ձեզ այսօր փրկիչ ծնվեց, որը Դավթի քաղաքի օծյալ Տերն է»¹²⁴։ Տեսնո՛ւմ ես, որ նրա ելքը աշխարհի սկզբից է, «այսօր ծնվեց» ասում էին։ Նրանք խոսում էին օծյալի մասին, որպեսզի մատնանշեն մարգարեությունը, թե՛ «որը խոսում է մարդկանց մեջ իր օծյալի մասին»¹²⁵։ Նա նշան տվեց օծյալի մասին, թե՛ «կգտնեք մի մանուկ խանձարոտով փաթաթված և դրված մսորի մեջ»¹²⁶։ Սա էր հավիտենական խորհուրդը, որը ծածուկ էր մնացել Աստուծո մոտ և հայտնվել երկնային իշխաններին։

394. Այնտեղ նրա աստվածային փառքի մասին երգեր էին ասում երկնավոր զորքերը և սովորեցնում հովիվներին, որ չլինի թե նա հովիվների կողմից արհամարհվի մսորի և պատանքի պատճառով։ Այնուհետև հովիվները փութալով հասան-գրտան մանուկը ըստ հրեշտակի նշանի։ Նա հայտնի դարձավ ոչ միայն մոտավորներին, այլև արևելքի հեռավոր [երկրներին], աստղի նշանով։ Ուստի այսպես պետք է հասկանալ մարգարեական հոգեպատում մատյանները՝ «մեզ մանուկ ծնվեց և որդի

¹²⁰ Միք. Ե, 2. Մատթ. Բ, 8։

¹²¹ Մատթ. Ա, 21, Դուկ, Ա, 32։

¹²² Մատթ. ՀԱ, 17։

¹²³ Միք. Ե, 2։

¹²⁴ Դուկ. Բ, 11։

¹²⁵ Ամովս. Դ, 13։

¹²⁶ Դուկ. Բ, 12։

ծնվեց մեզ, որի իշխանությունը իր ուսերի վրա է և նրա անունը կոչվեց մեծ խորհրդի հրեշտակ, սքանչելի խորհրդակից, հզոր Աստված, հանդերձալ աշխարհի իշխան հայր»¹²⁷:

395. Տեսնում ես, որ «որդի, իշխան, հրեշտակ, խորհրդակից, հզոր Աստված և հանդերձալ աշխարհի հայր» է կոչվում այսօրածին մանուկը: Քանզի իսկապես որդի է, քանի որ Աստուծո գործությունն է, խորհրդակից և հզոր Աստված, որի միջոցով հավիտենականությունը հաստատվեց: Մանուկ է, քանի որ այսօր սուրբ կույսից ծնվեց հեղեհեմում, որի մասին նախօրոք ասել է, թե՛ «Տերն ասաց ինձ, իմ որդին ես դու, և ես այսօր ծնեցի քեզ»¹²⁸: Հանդերձալ աշխարհի հայր է, քանզի երկրորդ կուսածին մարդը երկնքից գալով պիտի նորոգի առաջին հողածին մարդու պատճառով հնացած և մահակույ դարձած աշխարհը: Իշխան է, քանզի «Հեսեի արմատից, ասում է Եսային, գավազան բխեց և ծաղիկ՝ նրա շառավիղից»¹²⁹: Ուր Դավթի դստեր ծնունդն է: Ապա նա մտնելու է Դավթի աթոռին և նրա թագավորությունը հաջողության պիտի հասցնի:

[Մարգարեների գուշակությունները Քրիստոսի ծննդյան մասին]

396. Այսպիսով եկան-հասան օրերը, որոնք մարգարեն նախապես սահմանել էր: «Ահա օրեր կգան, ասում է Տերը, երբ կհաստատվեն իմ բարի խոսքերը, որ խոսեցի Իսրայելի և Հուդայի տան մասին: Այդ օրերին և այդ ժամանակ ես ծագեցնելու եմ արդարության ծնունդը, որը երկրի վրա իրավունք և արդարություն պիտի գործի»¹³⁰: Այդ մասին ապա ասում է. «Դարձիր Հակոբ և բռնիր նրան, նրա լույսի առաջին ծագման ժամանակ. մի տար այլոց քո փառքը և ոչ քո օգուտը՝ օտար ազգի»¹³¹:

397. Իսկ մի ուրիշ մարգարե հայտնապես վճիռ է տալիս, թե՛ «այդ օրերին Դավթի խորանն եմ կանգնեցնելու, ընկածները պիտի ոտքի կանգնեցնեմ, նրա կործանված ավերակները վերստին եմ կանգնեցնելու և այն շինելու եմ հավիտենականության համար, որպեսզի ինձ փնտրի մարդկանց մնացած մասը և բոլոր հեթանոսները, որոնց վրա իմ անունն է դրված, ասում է Տերը»¹³²: Թե ով է այս բանն անում,

հայտնի է հավիտենականության սկզբից, քանզի նախապես խոստանալով Դավթին ասել է, թե՛ «Բո որովայնի պտուղից հրստեցնելու եմ քո աթոռին, բարձրացնելու եմ ավելի բարձր, քան երկրի բոլոր թագավորները, նրա աթոռը երկնքի օրերի չափ եմ հաստատելու, իմ առջևի արեգակի նման և իբրև լուսինը, քանզի նրանք օրում են հաստատված»¹³³:

398. Նա եկավ, «որին [պատկանում] է թագավորությունը և նա հույսն է հեթանոսների»¹³⁴, ինչպես պատմել է Մովսեսը: Եվ աշխարհակալ թագավորը բարձրացվեց բոլոր ազգերին հնազանդեցնելու: Նա իր թագավորությունը այլ ազգի չի տա, ինչպես ասել է Դանիելը: Նույնպես և Դավթը, որի որդին կոչվեց Քրիստոս մարգարեի արտից բխած հոգեպատում խոսքերով: Թագավորի հատկանիշները ցույց տալով նախ ասում է, թե՛ «նա գեղեցիկ է ավելի քան բոլոր մարդկանց որդիները և նրա շրթները շնորհ են սփռում»¹³⁵, իսկ գեղեցիկ է ասում ոչ թե կերպարանքի, այլ անգուգական փառքի համար: Եվ դարձյալ, թե՛ «Մուրդ կախիր քո մեջքին, ով հզոր, որպեսզի վալել լինի քո ճշմարտությանը»¹³⁶: Ապա դրանից հետո անմիջապես վճիռ է տալիս, թե՛ «քո աթոռը Աստված հավիտյան հավիտենից է, քո թագավորության գավազանը արդարության գավազան է»¹³⁷ և նշում է, թե օծյալն է նա և որ ինքն իսկ մարգարեն նրա օծյալ գալու մասին երգել է, թե՛ «այս պատճառով Աստված, քո Աստվածը ուրախության լուրով քեզ օծեց ավելի քան քո ընկերները»¹³⁸:

399. Տեսնում ես, որ մարգարեին նախապես սուրբ Հոգու կողմից ծանուցված էր, թե Աստուծո միածին Որդին՝ հորն աթոռակիցը, սիրելին եղավ Դավթի որդի և բարձրացրեց նրա աթոռը հավիտյան: Որպես և ասում է՝ «նախապես տեսնում էի Տիրոջն իմ առջև ամեն ժամ և իմ աջ կողմում»¹³⁹: Նա ինքն էլ գիտի, որ երդումով երդվեց նրան Աստված՝ նրա աթոռին հրստեցնելու, նրա որովայնի պտուղը, որի մասին և օրհնակներն են վկայում, թե՛ «Դավթի ազգից և հեղեհեմ գյուղում գալիս է Քրիստոս»¹⁴⁰:

¹³³ Սաղմ. 20, 28, 30, 38, 41, 11:

¹³⁴ Ծննդ. 10, 10:

¹³⁵ Սաղմ. 10, 3:

¹³⁶ Սաղմ. 10, 4:

¹³⁷ Սաղմ. 10, 7:

¹³⁸ Սաղմ. 10, 8:

¹³⁹ Սաղմ. 10, 8:

¹⁴⁰ Ծովն. Է, 42:

¹²⁷ Ես. 6, 8:

¹²⁸ Սաղմ. 6, 7:

¹²⁹ Ես. 41, 1:

¹³⁰ Երեմ. 19, 14—15:

¹³¹ Բար. 7, 2—3:

¹³² Ամոս 9, 11—12:

400. Այստեղ նա թագավոր ճանաչվեց ոչ միայն նախապես եղած գուշակություններով, այլև նույն ժամին եղած նշանով՝ նրա մոտ եկած սուգերով, որոնք ասում էին. «Ո՛ր է նա, որ ծնվեց Հրեից արքա»¹⁴¹ և զգիրներին տեղեկանալով հասան այն վայրը, ուր մանուկն էր, ու երկրպագեցին նրան, ընծաներ մատուցեցին և միաժամանակ Տիրոջից ու հրեշտակից տեղեկություններ ստանալով վերադարձան:

[Քրիստոսի թվատությունը և Եգիպտոս փախուստը ըստ մարգարեների գուշակության]

401. «Երբ լրացան նրա թվատելու ութ օրերը, նրա անունը դրեցին Հիսուս, որը հրեշտակն էր կոչել, մինչ դեռ չէր հոգացած արգանդում»¹⁴²: Ինչպես և ասում է մարգարեն. «Մինչ դեռ նա չէր ստեղծել քեզ որովայնում, ես գիտեի քեզ և նախքան արգանդից ելել էիր, քեզ սրբացրի»¹⁴³: Սա բացատրվում է այն վերաբերելով Տիրոջը, թե՛ «ում որ Հայրը սրբացրեց և առաքեց աշխարհ»¹⁴⁴: Իսկ մի ուրիշ մարգարե, թե՛ «արգանդից կանչեց ինձ Տերը և իմ մոր որովայնում կոչեց իմ անունը»¹⁴⁵:

402. Արդ, տես որ նա ճշմարիտ կերպարանք ստացավ սուրբ կույսից և ոչ թե աչքին երևացող տեսիլք: Քանզի սկիզբ է առնում [միայն] անսկիզբը: Օրերով հաշվելով ութերորդ օրը նախքան առավոտյան ասուղը (արուսեակ) թվատվեց որդին՝ ավետիսով խոստացված Աբրահամի զավակը, որով օրհնվում են երկրի բոլոր ազգերը: Ուստի Քրիստոսի թվատվելը կատարումն էր հայրերին տրված ավետիսի: «Մտավ, ասում է, օրենքի տակ, որպեսզի օրհնալաններին փրկի և մենք ևս որդեգրություն ստանանք»¹⁴⁶:

403. Արդ անընկալ լինելով այնուհետև Դավթի որդին հալածվեց Եգիպտոս, որպեսզի կատարվի այն [խոսքը], թե՛ «Եգիպտացոց երկրից կանչելու եմ իմ որդուն»¹⁴⁷: Քանզի Աստուծո կողմից նախապես սահմանված էր իր հոգեկիր մարգարեների միջոցով, թե որպիսի չարչարանքներ կրելու էր միաժին Որդին հրեաներից, ինչպես և Պետրոսը առաքելագործ մատյանի մեջ ասում է, թե՛ «Աստված ինչպես

որ նախապես պատմել էր բոլոր մարգարեների քերականով իր Քրիստոսի չարչարվելու մասին, այնպես էլ կատարվեց»¹⁴⁸: Ինչպես և Տերն իսկ ասում է, թե՛ «եկա կատարելու օրենքը և մարգարեները»¹⁴⁹:

[Քրիստոսի գալուստը Եգիպտոսից Նազարեթ, նրա սրանչելի վարդապետությունը Երուսաղեմում տասներկու տարեկան հասակին]

404. Կանչվելով ապա Եգիպտոսից եկավ-անցավ Նազարեթ՝ իր կարծեցյալ հայրենիքը ըստ մարմնի: Անեց և զարգացավ հասակով ըստ մարդկային ցեղի օրինակի: Ենթադրվեց նաև խորալեական ազգին, որպեսզի նրանք ինքնակամ դիմեն քաջված կենաց աղբյուրը: Քանզի նրա մասին է գուշակել սաղմոսավագը, թե՛ «կենաց աղբյուրը քեզանից է»¹⁵⁰: Այս ևս Փրկիչը հայտնեց սամարացի կնոջն ասելով՝ «Եթե դու գիտենայիր Աստուծո պարգևը և ո՞վ է նա, որ ասաց քեզ, թե տուր ինձ ըմպել՝ դու ինքդ կխնդրեիր նրանից և նա քեզ կտար կենդանի ջուրը»¹⁵¹:

405. Ապա նա տասներկու տարեկանը լրացնելուց հետո եկավ Երուսաղեմ և օրենքի վարդապետների հետ զրույցի մեջ մտավ ու զարմացրեց բոլորին: Ի կատարումն այն մարգարեության, թե՛ «Ամսվասիկ իմ մանուկը պիտի ըմբռնի, բարձրանա, վերանա և հույժ փառավորվի»¹⁵²: Քանզի թեպետ Աստվածությունը երկնից իտմարավեց, սակայն ներքևի երկրակյացների կողմից բարձր է ճանաչված: Նրանք հավաստում, որ թեպետ և խոնարհությամբ նա իշտվ, սակայն իր ինքնարուն փառքի գործությամբ բարձր է ըստ մարգարեի նախապես գուշակած տեսիլքի, թե՛ «կվերանա-կբարձրանա և կփառավորվի», բայց քանի որ նա փառքի կարող չէ իր կամքը կատարելուց հետո համբերատար իշխանությամբ բարձրացավ, ոչ արտաքին որևէ [օգնության], այլ իր բնական փառքով բարձրանալով ճանաչվեց երկնավոր գործի կողմից, ըստ այն խոսքի, թե՛ «Աստված համբարձավ օրհնությանը և Տերը մեր ձայնի փողով»¹⁵³:

406. Իսկ փողը միթե եղջյուրի նման չի հնչելու շնչով ուռած այտերով [լնդով], թուշը օդով լի քերանից փչվելով, որպեսզի աստվածաբանչ ավետիսներով գոչեն և լցնեն ամբողջ [տիեզերքը], թե՛ «ամա

¹⁴¹ Մատթ. Բ, 2:

¹⁴² Լուկ. Բ, 21:

¹⁴³ Երեմ. Ա, 5:

¹⁴⁴ Յովհ. Թ, 36:

¹⁴⁵ Ես. ԽԹ, 1:

¹⁴⁶ Դավթ. Գ, 4-5:

¹⁴⁷ Մատթ. Բ, 15:

¹⁴⁸ Գործք. Գ, 18:

¹⁴⁹ Մատթ. Ե, 17:

¹⁵⁰ Սաղմ. ԼԵ, 10:

¹⁵¹ Յովհ. Գ, 10:

¹⁵² Ես. ԾԲ, 13:

¹⁵³ Սաղմ. ԽԶ, 6:

Աստված, ահա Տերը»¹⁵⁴։ Քանզի նրանք բարոգության ճանապարհն են կտրելու և նրան հիշելու, ճանաչելու են, թե՛ «ահա Տերը որին սպասում էինք, ցնծանք և ուրախ լինենք մեր փրկության համար»¹⁵⁵։ Նրանով բարոգության ճանապարհը բացվեց իրենց կյանքի լույսի, բարիքների և հանգստյան համար, որպեսզի մտածեն ու հասկանան, թե նրա հետ արքայություն բարձրանալով լուսեղեն հարկերի կացարանների բնակիչներ պիտի լինեն։ Նրանք պիտի հավանեն լսել հասկանալ, այսինքն տիեզերքը պետք է ճանաչի նրան, ինչպես և սաղմոսարանն է ասում, թե «երկրի բոլոր ծայրերը պիտի հիշեն և դարձ կատարեն Տիրոջը»¹⁵⁶։

407. Եվ «վերանայն ու բարձրանալը» այն է, որ նա իջավ խոնարհության, խոնարհ մարմնով, այդ պատճառով նույն խոնարհության մարմնի կերպարանքով կրթարձրանա։ Նա երևաց իբրև խոնարհ մարդ և առավել հեզ ու խոնարհ, քան բոլոր մարդիկ։ Նա դիմացկունություն և համբերություն ցուցաբերեց իր մարմնի վրա կրած վշտերի հանդեպ։ Այդ պատճառով նույն մարմնով բարձրացավ խոնարհություններից, իր մարդկությանը վերացավ, բարձրացավ, փառավորվեց։ Քանզի նա բարձրացրեց մարդատեսիլ կերպարանը, որ առել էր, և խոնարհության նկարագիրը որպես օրինակ իր վրա տպավորվեց։

[Քրիստոսի մկրտությունը Հովհաննեսից և նոր օրենքի մկրտության խորհրդի հաստատությունը]

408. Արդ, երեսուն տարի ինքնիրեն չըհայտնելուց հետո զարգանալով մարմնի հասակով, ըստ մարմնի բնական աճման նա եմթարկվեց մկրտության։ Նախ և առաջ նա որպես կարապետ ուղարկել էր Հովհաննես [Մկրտչին]՝ մարգարեներից ամենամեծին պատրաստելու ճանապարհը և ուղղելու նրա հայտնության շավիղները։ Նա համաձայնեց տալ ապաշխարության մկրտությունը, ոչ անվախճան կյանքի աստվածադրոշմ լուսավորության մկրտությունը, այլ ապաշխարության սրբության մկրտությունը, ինչպես Մովսեսի դարում, երբ Աստված նրանց երևալ ուզեց, հրամայեց լվացվել և սրբանալ, որպեսզի արժանավոր լինեն աստվածատես փառքի երևալուն։

409. Այսպես եկավ Հովհաննեսը լվալով ժողովրդին ապաշխարությամբ, որ երբ

Աստվածորդին գա, պատրաստագույն արժանավորությամբ նրա վարդապետությանը ունկնդիր լինեն, իրենց սրտում ճանապարհ բացեն, որպեսզի կարողանան ընդունել ամենատիրոջը իրենց հեզ ու խոնարհ օթևաններում։

410. Արդ նա գալով ինքը մկրտվեց Հովհաննեսից, ձեռնարկելով գրել հավիտենական կտակ և իր արյամբ կնքել, որպեսզի ամենքը ապրեն լուսաբեր և կենսատու մկրտությամբ։ Հրամայեց ամեն երկրածին մարդկանց, բոլոր մարմնավորներին աստվածաման փրկության պատկերին նմանվել։ Արդ, եկավ կնքատու Հովհաննեսին մկրտվելու նրանից, որն ահաբեկված մեծեց, թե «ի՛նձ հարկավոր է քեզանից մեղրություն»¹⁵⁷։ Իսկ նա լսեց ու պատասխանեց համարձակ հրամայելով մկրտել իրեն, թե «թույլ տուր այժմ, քանզի այսպես արժան է լինել, որպեսզի կատարենք բոլոր արդարությունը»¹⁵⁸։

411. Ի՛նչ է արդարամիտ լինելը, եթե ոչ այն, որ Հովհաննեսի հայր Ջաքարիան սուրբ հոգով գոչեց, թե՛ «հիշեց, ասում է, երդումը, որ երդվեց մեր հայր Աբրահամին՝ մեզ առանց երկյուղի փրկություն տալ մեր թշնամիներից և բոլոր նրանցից, ովքեր ատում են մեզ, ծառայեց նրան սրբությանը և արդարությանը»¹⁵⁹։ Նույն ձևով սաղմոսերգուն ասում է. «Հիշեց իր ուխտը Աբրահամի հետ և երդումը Սահակին և Հակոբի համար հաստատեց իր օրենքը և Իսրայելի համար դրեց իր հավիտենական ուխտը»¹⁶⁰։ Հայրերի հավատով օրհնեց ամբողջ երկիրը, օրհնեց, կատարեց խոստումները և նույն պատճառով նա ինքը եկավ ջրերի մեջ և միանգամայն սրբացնող ու նորոգող դարձրեց ջրերը։

412. Վասնզի նա առաջին երկիրը իր հրամանով դուրս բերեց ջրերից և ջրով պարարեց բոլոր բույսերը, գեղունները, գազանները, անասուններն ու թռչունները և ջրի դալարությամբ բխեցին երկրից։ Նույն ձևով՝ մկրտությամբ դալարեցրեց ջրերի ծննդականության արգանդը ջրով սրբացնելով և նորոգելով հողեղեն նյութի մաշված հնությունը, որը մեղքի միջոցով մաշված-հնացած էր, մերկացած հոգու շնորհներից։ Այս անտեսանելի Հոգին կրկին բացեց արգանդը երևելի ջրով, նորածնունդ նորափեստություններին զարդարելով ավագանի ծննդականության համար, հագցնելու

¹⁵⁷ Մատթ. Գ, 14:

¹⁵⁸ Մատթ. Գ, 15:

¹⁵⁹ Դուկ. Ա, 78—74:

¹⁶⁰ Սաղմ. ԸԴ, 8—10:

¹⁵⁴ Ես. Խ, 10:

¹⁵⁵ Ես. ԻԵ, 8:

¹⁵⁶ Սաղմ. ԻԱ, 28:

հասար բոլորին լուսավոր պատմումանք, էր մյուս անգամ վերստին ծնվեն:

413. Քանզի արարչության ժամանակի սկզբից իսկ Աստվածության Հոգին շրջում էր ջրերի վրա և այնտեղ արարածների հազամալորությունն էր հորինում ու հրավայում էր արարածներին լինելության հասնել: Նա հրամայեց մահ կազմել երկնքի հաստատությունը՝ հրեղեն հրեշտակների քնակարանը, որը մեզ ջրեղեն է թվում: Նույն ձևով եկավ-կատարեց ուխտը, որ դրել էր հայրերի հետ: Իջավ ինքը ջրերի մեջ և սրբացրեց երկրի ներքին ջրերը, որոնք մարդկանց մեղքով պղծված էին:

414. Արդ, իր գաբշապարով կոխելով ջրերը սրբացրեց և սրբացնող դարձրեց: Եվ ինչպես նախապես Հոգին շրջում էր ջրերի վրա, նույն ձևով էլ կրճակի ջրերի մեջ և ամենքին կրկնումի, որ նրանով ծնվեն: Հավաքված վերին ջրերը հրեշտակների քնակարանն են: Սակայն նա այդ ջրերը դարձրեց այն ջրերի նման, քանզի ինքն իջավ ջրերի մեջ, որպեսզի ամենքը ջրերի մեջ Հոգւով նորոգված հրեշտակա՛նան և նույն Հոգին մինչև հավիտյան ամենքին ջրերով որդեգրություն րերի: Նա բացեց ստորին ջրերի դռները, որպեսզի երկնքի վերին ջրերի դռները նույնպես բացվեն և ամենքին փառքի մեջ բարձրացնի որդեգրության համար:

415. Վասնզի Աստուծո ճշմարիտ Որդին խոնարհվեց և իջավ մկրտության ջրերի մեջ, որպեսզի հայրերին տրված խոստումներն ու ավետիսները կատարվեն: Նախքան այդ նա թլփատությունը հանձն առավ, որպեսզի երկու կողմից շնորհ և բարիք բնծայի՝ իր թլփատվելով նա կկատարեր խոստումների հաստատումը և իր խրախուսանքով ժառանգության արժանիներին որդեգրության կհրավիրեր: Եվ մկրտվելով նա բոլոր մկրտվածներին կանք է տալիս ինքն անձամբ ընդունելով մկրտություն և պատվական դարձրեց մկրտությունը ինքն իջնելով մկրտվելու:

416. Իսկ նա նախ հասկացվեց ու ճանաչվեց որպես Աստուծո ճշմարիտ Որդի իր Հոր ձայնով և Հոգու նրա վրա իջնելով: Քանզի դրանով նա հասկացել և ճանաչվեց էր կատարելու համար Հոր նախապես ստանք, թե՛ «ահալասիկ իմ մանուկը խոնավ պիտի լինի, վերանա, բարձրանա և հույժ փառավորվի»¹⁶²:

417. Երեսուն տարի լուռ և աներևույթ շրջեց նրանց մեջ և ապա եկավ-հասավ մկրտության և մկրտությամբ էլ ճանաչվեց բոլորից: Հովհաննեսը վկայում է և ասում.

«նա է, որի մասին ասում էի, որ կգա իմ ետևից. և նա ինձանից առաջ էր, քանզի նա առաջինն էր, և նրա կատարելությունից մենք ամենքս շնորհ ստացանք»¹⁶³:

[Սուրբ Հոգու իջնելը աղավաճում նմանությանը և Հայր Աստուծո վկայությունը Քրիստոսի մկրտության ժամանակ]

418. Եվ Հոգին իջավ նրա վրա աղավաճում նմանությամբ: Իսկ ինչո՞ւ արդյոք աղավաճում նմանությամբ եկավ Աստուծո սուրբ Հոգին. որպեսզի տեսնողներին ուսուցանի, թե չկա ոչ մի այլ հնար մոտենալու Աստվածորդուն, եթե ոչ անմեղությանը, արդարությանը և սրբությանը, որ նրանք պետք է աղավաճեցնե՛ր նմանությունն առնեն իրենց մեջ կրելու համար այդ կերպարանքը:

419. Վասնզի նա արտերի քննիչ է, ծածկագետ և ամենայն գաղտնիքների բացահայտող, քանզի ամեն ինչ գիտի, ամեն ինչ, որ ասում է, կարող է կատարել, և նրա համար անկարելի բան չկա: Ինչպես ասաց Գաբրիելը սուրբ կույսին, թե՛ «Աստուծո համար ամեն բան կարելի է»¹⁶⁴: Նա ի հայտ է բերում մարդկանց արտի խորհորդները և հանդիմանում: «Նա, որ հատուկ ստեղծեց նրանց արտերը և հասկանում է նրանց բոլոր գործերը»¹⁶⁵, որոնք մերձենալու են նրան:

420. Այդ պատճառով Հոգին աղավաճեց իջավ, որպեսզի տեսնողներին ուսուցանի սուրբ մտքով Աստվածության մեր, ձենալ և հոգու բարեբարության շնորհները բերունել ու հաճո լինել հորը: Այդ բանի համար Աստուծո Որդին եկավ և կատարեց հայրերի ուխտը, նրանց որդի անվանելով: Աստուծո Որդին այն բանի համար եկավ-մկրտվեց, որպեսզի հաստատի բոլորի մրկրտությունը, ովքեր մկրտվելու են և որ այդ ավանդելով ամենքի համար փրկություն հաշտի և հասկացվի ու ճանաչվի և այդպիսով բացահայտի ամենակեցույց ճշմարտության վարդապետությունը ու հայտնի դարձնի աշխարհին, ինչպես ասում է մարգարեն Տյառնորդու կողմից, թե՛ «մոտեցե՛ք ինձ և այս լսեցե՛ք, ստա՛ջվանից ծածուկ չխոսեցի և ոչ էլ երկրի մի խավար տեղում, քանզի երբ նա կար, ես այնտեղ էի և արդ Տեք, Տեք և նրա հոգին առաքեցին ինձ»¹⁶⁶: Տեսնում ես էականի միավորությունը, «երբ նա կար, ես այնտեղ էի» ասում է հայտնելով միաբուն կրոր-

¹⁶² Յովհ. Ա., 15:

¹⁶³ Դավ. Ա., 37:

¹⁶⁴ Սաղմ. ԼԲ., 15:

¹⁶⁵ Ես. ԽԸ., 16:

¹⁶⁶ Ես. ՄԲ., 13:

դրության գործությունը, որը համագործ է հաստատելու մեջ և միաբան՝ նորոգելու մեջ:

421. Արդ, երկինքը բացվեց և հայրն աղաղակեց, թե՛ «դա է իմ սիրելի որդին»¹⁶⁶ և Հոգին իջավ աղավաղ մամուռությամբ, որպեսզի հայտնի լինի Որդու գալստյան գործության միաբան խորհուրդը:

422. Իսկ ինչ է նշանակում, որ ասում է, թե՛ «սկզբից խոսեց», եթե ոչ սուրբ մարգարեների գուշակությունները, որոնց մեջ ինքն իր մասին խոսեց և Հոր և Հոգու միաբանական խորհրդով եկավ-երևաց վերջին ժամանակներում: «Որն սկզբից խոսքն էր և խոսքը Աստուծո մոտ էր և Աստված էր խոսքը: Նա սկզբից Աստուծո մոտ էր, ամեն ինչ նրանով եղավ և եղածներից ոչինչ առանց նրան չեղավ: Նրանով էր կյանքը և կյանքը մարդկանց լույսն է: Լույսը խավարում լուսավորում էր և խավարը նրան չհաղթեց: Մի այր առաքյալ ուղարկվեց Աստուծո, որի անունն էր Հովհաննես: Սա եկավ վկայության, որպեսզի վկայի լույսի մասին և ամենքը նրա միջոցով հավատան»¹⁶⁷:

423. Արդ, ամեն ինչ լրանալուց և կատարվելուց հետո Աստուծո Որդու լույսը եկավ մեր մեջ լուսավորելու բոլոր մարդկանց, որոնք աշխարհ են գալու, և խավարը չկարողացավ հակառակվել, հաղթել: Այս լույսով ստեղծվեց աշխարհը, որը սակայն չճանաչեց Նրան: Արդ, այս պատճառով եկավ, որպեսզի նրանք ըմբռնեն նրա լույսը և Աստուծո որդիներ դառնան: Եկավ հաստատելու օրերը և մարգարեները: Օրինակներ ցույց տվեց և հաստատեց ճշմարտությունը:

424. Իսկ ի՞նչ է նշանակում «խոսքը» միթե լույս մի ձայն է, լեզվի բախում օդի մեջ, որը նախքան ասողի արտասանելը հայտնի չէ և հետո անհետանում է: Այն պատճառով «խոսք» կոչվեց, քանզի ինչպես խոսքն է ասողի բերանում, նույնպես և Հոր կամքի բոլոր հրամանները Որդու բերանից են ելնում: Նա գիտի Հորը և կատարում է նրա կամքը, որպես և ինքն ասում է՝ «ոչ ոք գիտի Հորը բացի Որդուց և Որդուն ոչ ոք գիտի բացի Հորից»¹⁶⁸: Դարձյալ ասում է, թե՛ «եկա կատարել ինձ առաքողի կամքը»¹⁶⁹: Դարձյալ ասում է Հովհաննեսը. «Աստուծոն ոչ ոք չի տեսել բացի

միայն Միածին Որդուց, որ Հոր ծնունդ է և պատմել է նրա մասին»¹⁷⁰:

425. Իսկ ինքն ասում է հորը, թե՛ «հասավ ժամը, հայր, փառավորիր քո Որդուն»¹⁷¹ և երկնքից ձայն լսվեց, որն ասում է. «Փառավորեցի և կրկին կփառավորեմ»¹⁷²: Սա ոչ թե ապաստան խնդրելու կամ հոր հատուկ փառքից գոյրկ լինելու համար է ասված, այլ նրա համար, որ արարածները լսեն և հաստատ լինեն Որդու մեջ: Նույն ձևով և Որդին մեր մեջ գտնվելով աշխարհին ցույց է տալիս Հորը և սուրբ Հոգուն, ինչպես հայրը աղաղակում է Միածին մասին, թե՛ «դա է իմ միածին Որդին, իմ անձի հաճեցուցիչը. իմ հոգին դնելու եմ նրա վրա»¹⁷³: Սա հայտնվեց նրա վրա իջնելով և կանգ առնելով, որպես և ինքն ասում է սուրբ Հոգու մասին, թե՛ «նա ինձ փառավորում է»¹⁷⁴:

426. Եկավ ու կատարեց իր առաքիչի կամքը: Նա աղաղակելով ասում է, թե՛ «ով հավատա ինձ, կհավատա նրան, որ առաքեց ինձ, ով տեսնի ինձ, կտեսնի նրան, որ առաքեց ինձ»¹⁷⁵: Այսպես ամենքին հայտնի վարդապետությամբ ցույց է տալիս հայրական փառքը իր անձի միջոցով:

427. Եվ հայրն առաջընթաց [Հովհաննես] կարապետին դեսպան ուղարկեց, որն առաջինը գալով աղաղակեց, թե՛ «սա է Աստուծո Որդին, սա է Աստուծո գաղը, սա է, որ գալու է աշխարհի մեղքերը տանելու»¹⁷⁶: Եվ ելավ բարձր լեռան վրա, դեսպի Աստվածության գործության մեծությունը, ինչպես կանխատեսող մարգարեն ասում է Տիրոջ մասին՝ «սուրբ լեռան վրա, բարձր լեռան վրա, այնտեղ երկրի բոլոր ազգերը ինձ են ծառայելու»¹⁷⁷: Եվ դարձյալ մյուս տեսնող [մարգարեն] գոչում է, թե՛ «եկիր բարձր լեռան վրա, ով Միոհի ավետարանիչ, բարձրացրու քո ձայնը, ով Երուսաղեմի ավետարանիչ: Բարձրացեք, բարձրացրեք ձեր ձայնը և մի վախեցեք, Հուդայի քաղաքներին ասացեք: Ահավասիկ մեր Աստվածը, ահավասիկ Տերը, Տերը գալիս է իր գործությամբ և նրա բազուկը հզոր է իր տերությամբ, ահավասիկ իր հատուցման վարձքը իր հետ է և իր յուրաքանչյուր գործը իր առջև է: Իբրև հովիվ հով-

¹⁷⁰ Յովհ. Ա., 18:

¹⁷¹ Յովհ. ԺԷ, 1, ԺԲ, 28:

¹⁷² Յովհ. ԺԲ, 28:

¹⁷³ Մատթ. ԺԲ, 18:

¹⁷⁴ Յովհ. ԺԶ, 14:

¹⁷⁵ Յովհ. ԺԲ, 44:

¹⁷⁶ Յովհ. Ա., 30:

¹⁷⁷ Եզեկ. Ի, 40:

¹⁶⁶ Մատթ. Գ, 17, Մարկ. Թ, 8:

¹⁶⁷ Յովհ. Ա., 1-7:

¹⁶⁸ Դուկ. Ժ, 22:

¹⁶⁹ Յովհ. Դ, 34:

վելու է իր խաշինքը և իր քաղաքների մեջ հավաքելու է իր զառներին, իր գիրկն է բնորոշելու նրանց և միմյանից է լինելու ծանր հղիներին: Ո՛վ է չափել իր ափով բոլոր ջրերը կամ ով է չափել երկինքը իր թիզով և երկիրը իր քիչով: Ով որեց լեռները կշեռքի վրա և դաշտերը հաշվեց կշիռով: Ով գիտեցավ Տիրոջ միաբնակում ով եղավ նրան խորհրդակից»¹⁷⁹:

428. Իսկ ի՞նչ է այն, որ ասում է. թե՛ «եկիր բարձր լեռան վրա, ով Սիոնի ավետարանիչ»¹⁸⁰, այլ ինչպես այն, որ ասում է. թե՛ «Տերը տվեց հրաման», քանզի տերունի հրամանները ամեն ինչից վեր են և բարձրագույն հրամանները վերևից են: Իսկ ի՞նչ է ավելի բարձր և հաստատուն, քան Աստվածության հրամանը: Աստվածության քարոզիչները ելան նույն հրամանների բարձր լեռը՝ բոլորի առջև անվեճելի քարոզելու առանց վախի կամ երկյուղի:

[Հովհաննեսը տալիս է քահանայությունը, օծությունը, մարգարեությունը և թագավորությունը մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսին]

429. Արդ, եկավ և մեծն Հովհաննեսը, Զարգարիս քահանայապետի որդին: Ապա եկավ տաճարակիցը, որը օտար մեկը չէր: Այստեղ էր Սիոնի ժառանգորդը և բնակիչը, որը նույն վակասակիր քահանայությունից է, խույր կրողը ի պատիվ պատմությանի սրբության և պատվիրանների ավանդակիրը: Նա օտարամուտ մեկը չէր, այլ վախելու գոտի կապողը, Մովսեսի շառավիղը, Ահարոնի զավակը և Սիոնի ավետարանիչը, օծության արժանին, որն առել էր ճախիկների քահանայության պատիվը: Եվ կատարելով մարգարեների գուշակությունը, եկավ անապատ, ըստ լեռնականներին տրված աստվածային հրամանների, Երուսաղեմի ավետարանիչը բարձրացավ և բարձրացրեց ձայնը, քանզի սա աղաղակի ձայնն էր անապատում և ասում էր՝ «ահա մեր Աստվածը և Տերը»¹⁸¹ և նույնը Եսայիի թագավոր է:

430. Արդ, խրախուսված ազգի ավանդության մարգարեության ամբողջ շնորհի, որ կրում էր ավետիսների օրհնության և օծման ավանդապատի, ինչպես նաև քահանայությունը թագավորությամբ հանդերձ [նրան] էր հանձնված Ղևիի տոհմի միջոցով:

431. Քանզի այն ժամանակ, երբ Տերը Լանչեց Մովսեսին հրի և ամպի միջից, Ահնա (Նիմեական) լեռան գլխին Տիրոջ փառքի տեսիլքը որպես հուր վառվում էր, և երբ Մովսես Աստուծո ձեռքից առավ օրհնակների պատվիրանը ու տեսավ, որ Աստված բարյացակամ է նրան տված իր պատասխանների նկատմամբ, քանզի ասում է՝ «Գթած եմ և ողորմած», ապա նա առավ իշխանության ավանդությունը՝ քահանայությունը, թագավորությունը և մարգարեությունը Աստուծո ձեռքից: Նա նրան մի օրհնակ տվեց Քրիստոսի օծման, որպեսզի նախ առակներն իրականանան և ապա գա ճշմարտությունը՝ Նա որ է: Ապա նա հրամայեց առնել օծման եղջյուրը և խուսկի բուրվարը:

432. Եղջյուրը օրհնակն է Քրիստոսի օծման և խնկանցը՝ օրհնակը սուրբ կույս Մարիամի: Քանզի ինչպես նա լի էր սրբության հոտով, նույնպես և կույսը՝ սուրբ Հոգով և Բարձրագույն զորությամբ: Իսկ ձեռքի եղջյուրը նմանությունն ուներ Քրիստոսի օծման, քանզի ովքեր մեկ անգամ նրա նման օծվել էին, նրանից էին օծվել: Ուստի և Ահարոնն էլ օծվեց Տիրոջ քահանայության, առավ քահանայության թագը, որ նույն ձևով ինքն էլ օծի, խույրի փաթեց (արտախորակ) դնի, որպեսզի Տիրոջ սրբությունը պաշտեն, սեղանին հանապազօրևաց կարգեն, որը Աստվածության մարմնի օրհնակն է:

433. Այդտեղ Մովսես իր օծման արժաք եղջյուրը պատրաստեց, որից օծվում էին քահանաները, մարգարեները և թագավորները: Ապա կարգով մեկ առ մեկ, ըստ իշխանության պատվիրանի հրամանի, հերթով գալիս էր ըստ ավագության: Խորհուրդը պահպանված էր Արարիմի սերնդի մեջ, քանզի նրանք ավանդությունը պահելով իրար փոխանցեցին մինչև Հովհաննեսը՝ քահանան, մարգարեն և մկրտիչը: Նրան հասնելով իրեն ժառանգի նրա մոտ մնաց: Նրան էր հասել առաջին ճախիկներից, թագավորներից, մարգարեներից և օծյալ քահանաներից, որպես ավանդապատի: Իսկ նա տվեց քահանայությունը, օծությունը, մարգարեությունը և թագավորությունը մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսին:

434. Եվ կատարվեց Հակոբի մարգարեությունը ասելով իր ազգի որդիներին, թե՛ «մի պակասեցրեք իշխանության տիրապետումը, մինչև որ գա նա, որին է թագավորությունը, քանզի նա է հեթանոսների հույսը»¹⁸²:

(Ծառուկակի)

¹⁷⁹ Ես. Խ, 9-14:

¹⁸⁰ Ծովնան Բ, 1:

¹⁸¹ Ես. Խ, 10:

¹⁸² ԾՃՃԳ. ԽԹ, 10: